

ונפשו קשורה בנפשו. תירגם אונקלוס ונפשיה חביבא ליה כנפשיה. כי קשר ממש אי אפשר לומר, אבל הדבר החביב על האדם חקוק תמיד במחשבה ולב אשר לשם משכן הנשמה, מיקרי קשורה בנפש:

כי פי המדבר אליכם. מתרגם ארי בלישנכון אנא ממלל עמכון. עיין מ"ש בדברי המדרש:

ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה. יש להתבונן הנתנית מעם לזה שלא יחר אפו כי הוא כפרעה. על פי פשוטו י"ל דהנה פרעה אמר אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו (בראשית מא לח), נבר די רוח נבואה ביה וכו'. הנה גזר אומר אל עבדיו שיוסף הוא נביא ואין נמצא בעולם נביא כזה, וליוסף אמר אין חכם ונבון כמוך סתם, שהוא נבון וחכם גדול אין בעולם כמוהו. והנה קיימא לן (פסחים ס"ז ע"ב) כל הכועס, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו, ואם חכם הוא חכמתו וכו'. והנה פרעה שלא ידע פתרון החלום, והנה יוסף שידע אם ידע בנבואה, ופרעה לאו ידע כי אינו נביא, הנה בכעסו יהיה כפרעה כי תסתלק נבואתו. ואם ידע בחכמה, הנה פרעה שלא ידע אינו חכם כמוהו, הנה בכעסו תסתלק חכמתו ויהיה כפרעה:

ויש לפרש ויגש אליו יהודא. דלכאורה היה לו לומר ויגש יהודא ויאמר אליו. וגם כל זה מיותר, דהיה לו לומר סתם ויאמר אליו יהודא כי אדוני. ונראה דמשמיענו דרך הצדיקים כשרואים את עצמם באיזה צער, אזי יודעים שהייחוד חיו נפסק למעלה, אזי מייחדים בכונתם יהודא שלים מקודם, ואחר כך עושים פעולתם בעסקי הפכע. וזה הנרצה בכאן ויגש אליו יהודא, יהודא ניגש וקירב אתוון אליו, כי אתוון אליו מרמזים לתלת רגלי המרכבה אברהם יצחק ויעקב, והל' רמז לרגל חד' מלכות הניתן ליהודא וניקנית בל' מעלות (אמת פי' מ"ח), הנה קירב אתוון אליו ויאמר כי אדוני, בי גרמו רגל הרביעי אדני דינא דמלכותא, ועל ידי נשלמת המרכבה:

ויוסף ישית ידו על עיניך. תרגום יונתן ברם יוסף וכו'. הנה קודם לזה כתב איחות עמך למצרים, ואיחזי סיגופיהון דבנג אראה צער בניך. הנה זה אינו מבואר בכתוב. ואחר כך מייס ברם יוסף וכו', משמע רק כשיוסף ישית ידו על עיניך, והא מנ"ל דהא בהא תליא. ונראה דהנה לו ההבטחה שיעלה את ישראל ממצרים, הוא הבטחה שיעלה זמן רב, והבטחת יוסף ישית וכו' הוא הבטחה בקירוב זמן, ולמה איחר המוקדם. וגם איך מקושר זה לזה. על כן הוסיף אראה בצער בניך, רק תעשה דוגמא שלמעלה יוסף ישית ידו על עיניך, לעשות דוגמא לעורר י"ג מדות הרחמים לרחם עליהם, דהנה יעקב ד' הויות ויוסף ו' הויות, וכאשר יוסף ישית ידו על עיניך, על ידי זה יתעורר בעינים עליונים כביכול י"ג מדות, הנה תראה ב"ג מדות הז' הראשונות הם עד ואמית (שמח לו ו) מדת יעקב, ואחר כך היו האחרונות מתחילין נוצר חסיד. וכן אם תחשבם סמטה למעלה אחר ואמת, ורב חסיד. תתבונן י"ג הויות בנימטריא של"ת, על כן נאמר (שם יג ט) ויהי בשלח פרעה. והנה הכוונה ב"ג הויות י"ג מדות של רחמים, על ידי זה ראה ראיתי את עני עמי (שם ג ז), על כן י"ג פעמים מר"ת, נימטריא לראות, וכן במהרה בימינו על כן נקוה לך ד' אלקינו לראות מהרה וכו':

ויאמר יוסף וכו' העוד יאבי ח'י. לפי פשוטו אינו מובן, וכי עד השתא לא ידע שאביו ח'י, והרי הכל ספרו מאביהם ומאמר יהודא עד הנה היה הכל מאביו. אך הוא שאמר להם אני יוסף כמאז עד היום בחזקתי שלא נמסאתי בסומאת ערות הארץ, העוד יאבי ח'י, עוד נקרא מדת יסוד, כגודע מסוד אהללה י"י בחיי אומרה לאלקי בעודי (תהלים קטו ב), וכן חושבנא דדין כחושבנא דדין. וז"ש העוד יאבי ח'י, אמר להם הלא אתם פקחתי עייניך, הביטו נא וראו אם עידי של אבי ח'י, דהיינו בחינת יסוד של השיעור קומה שהוליד אבי, אם הוא עדיין ח'י דהיינו במדריגת ח'י, והבן: ומהו ולא יכלו וכו' כי נבהלו מפניו. לא אמר נבהלו ממנו, רק מפניו. שהביטו אל פניו בעין השכל,